

Missiologisk mosaikk

Globale glimt fra misjonsforskningens arbeidssituasjon i dag

AV OLAV GUTTORM MYKLEBUST

Missiologi er «in». Enhver som har hatt anledning til å følge utviklingen innen misjonsforskningen i de siste 10–15 år, vil kunne bekrefte dette. Vi skal i denne artikkel gi et riss av den aktuelle situasjon når det gjelder dette studiefelt. Noen streif er alt det kan bli tale om.

I

Det er naturlig først å si noe om det verdensfelleskap av misjonsforskere som den europeiske kongress for missiologi i Oslo i august 1970, med Egede Instituttet som vertskap, besluttet å opprette: *International Association for Mission Studies*. Den konstituerende generalforsamling fant sted i Driebergen, Nederland, i august 1972, i forbindelse med den første konferanse – en verdenskonferanse – for misjonsforskning i IAMS-regi som ble holdt der. I Driebergen ble statutter for den nye organisasjon formelt vedtatt og det første ordinære styre valgt. Styret er identisk med det provisoriske utvalg, oppnevnt av «Oslo 1970», men er utvidet med to medlemmer. Det har følgende sammensetning: professor Hans-Werner Gensichen, Heidelberg, Tyskland (president); professor Arnulf Camps OFM, Nijmegen, Nederland (visepresident); professor Olav Guttorm Myklebust, Oslo, Norge (sekretær/kasserer); professor Andrew F. Walls, Aberdeen, Scotland; dr. Stanley J. Samartha, f.t. Genève, Sveits; professor Gerald H. Anderson, Ithaca, New York, USA; og dr. Ludwig Wiedemann SJ, Bonn, Tyskland. Egede Instituttet fungerer som verdensforbundets sekretariat – slik det gjorde også i de år da den organisatoriske utforming av fellesskapet ble forberedt (1970–1972).

International Association for Mission Studies har til formål å etablere et nærmere samarbeid mellom de personer og institusjoner (institutter, biblioteker, studiesentrer, tidsskrifter osv.) som i de forskjellige land og kontinenter er engasjert i misjonsforskningen. Et

faglig forskningsfelleskap i «missiologi» – som denne teologiske disiplin nå mer og mer blir benevnt i internasjonal sammenheng – er så meget mer naturlig som det «stoff» som her behandles, har en global og økumenisk karakter. Det er ikke noe mindre enn verden *som helhet* og kirken *som helhet* det er tale om.

Av konkrete oppgaver som er tatt opp, kan nevnes: avholdelse av internasjonale kongresser for missiologi, utgivelse av et internasjonalt tidsskrift for missiologi, utarbeidelse av en internasjonal bibliografi for missiologi og opprettelse av lærestoler, studiesentrer osv. i missiologi. Man arbeider også for at misjonsdimensjonen i kirkens liv og arbeid konkret kan komme til uttrykk i den teologiske forskning og undervisning, og for at misjonsforskningen settes i relasjon til andre – dvs. ikke-teologiske, men beslektede – studier, som f.eks. religionshistorie og samfunnsvitenskap.

IAMS har nå 280 medlemmer, av disse er 233 personlige medlemmer og 47 kollektive (dvs. institusjoner). Det neste verdensmøte vil bli holdt i Frankfurt a.M. 29. juli–1. august 1974. Forøvrig kan nevnes at organisasjonen utgir et informasjonsblad (IAMS News Letter), som bindeledd mellom medlemmene og med det formål å formidle opplysninger om missiologiske tiltak, prosjekter osv. verden over.

II

Så langt International Association for Mission Studies. I det følgende vil vi kort omtale en del missiologiske bestrebelser i henholdsvis Nord Amerika, Vest Europa og Asia/Afrika/Latin Amerika samt noen foretagender av mer generell karakter.

Når det gjelder *Nord Amerika*, må først nevnes den viktige begivenhet som nylig har funnet sted: opprettelsen av American Society of Missiology. Misjonsforskere fra de forskjellige konfesjoner og teologiske retninger har her skapt et vitenskapelig organ til fremme av sine spesielle interesser og anliggender. De to organisasjoner for professorer i missiologi, med tilknytning henholdsvis til den økumeniske bevegelse slik denne kommer til uttrykk i Kirkenes Verdensråd, og til de «konservative evangeliske» (deres egen betegnelse), vil fortsette som før. Men det er behov, hevder begge parter, for et felles forum hvor man kan møtes og drøfte – på et akademisk plan – de spørsmål man som missiologer er opptatt av. Det er symptomatisk for den vilje til samarbeid som her kommer til uttrykk, at presidentene for de to organisasjoner, som begge var til stede på det møte – i Nash-

ville i juni 1972 – hvor vedtaket om å danne et slikt selskap ble gjort, straks tegnet seg som «charter members».

Selskapet ble offisielt opprettet i juni 1973. Dets president er professor Gerald H. Anderson, Cornell University, (jfr. ovenfor), og dets sekretær/kasserer er professor Ralph D. Winter, Fuller Theological Seminary, Pasadena, California, – de konservative evangeliskes ledende teologiske institusjon i USA. Også en annen av professorene ved denne institusjon, Arthur F. Glasser, den kjente Donald A. McGavran's etterfølger som dekanus ved Fuller's School of World Mission, er medlem av styret. Også Lutheran Church-Missouri Synod er representert i styret, gjennom professor William J. Danker ved Concordia Theological Seminary, St. Louis, Missouri, – hvor forøvrig det konstituerende møte ble holdt.

Et vitnesbyrd om i hvilken grad de konservative evangeliske har engasjert seg i denne sak, er den kjensgjerning at det tidsskrift som det nystiftede selskap utgir, med tittelen «Missiology», har som redaktør Alan R. Tippett, tidligere redaktør av tidsskriftet «Practical Anthropology» (som er integrert i det nye tidsskrift), – også han er professor ved Fuller Theological Seminary og internasjonalt kjent gjennom sine missiologiske undersøkelser, utført bl.a. etter oppdrag av Kirkenes Verdensråd.

Den «økumeniske» sammenslutning av misjonsprofessorer (Association of Professors of Missions) har besluttet å gå helt inn for det nye selskap og å holde sine møter i tilslutning til de møter dette arrangerer, altså på samme sted og til samme tid, – og da slik at den ekstra dag det blir tale om, brukes til å drøfte oppgaver og problemer i forbindelse med misjonsundervisningen.

Når det gjelder den «evangeliske» sammenslutning av misjonsprofessorer (Association of Evangelical Professors of Missions), stiller også denne seg positivt til «Selskapet». På AEPM's årsmøte i desember 1972 holdt et av medlemmene et foredrag om nødvendigheten av at de «evangeliske» går inn for et «akademisk program», med sikte på å utdanne spesialister i misjonsvitenskap. En del av de midler som misjonene i USA samler inn, og som går opp i flere hundre millioner dollar pr. år, bør, hevdet han, anvendes til å gi 5 % av misjonærene og de fleste av lederne missiologisk ekspertise. De ledende «evangeliske» institusjoner for høyere utdanning bør snarest instituere en doktorgrad i missiologi, primært i samarbeid med American Association of Theological Schools. Det trenges 100 nye spesialister av denne type hvert år. Misjonsvirksomheten kan nok holdes i

live uten forskning, men bare på et meget lavt nivå. (At ingen institusjon i verden hittil har kreert en doktor i missiologi, som det heter i denne forbindelse, medfører ikke riktighet, jfr. nedenfor.)

MARC (Missions Advanced Research and Communication Center) hilser i sitt informasjonsblad for januar 1973 grunnleggelsen av det amerikanske selskap for missiologi som «an historic first». Man retter en inntrengende appell til misjonsprofessorer og andre om å tegne seg som medlemmer. MARC er en egen avdeling av World Vision International, en interkonfesjonell organisasjon med nær tilknytning til de konservative evangeliske i alminnelighet og Fuller Theological Seminary i særdeleshet. Man har også tidligere hatt samarbeid med «øku-meniske» tiltak i saker som gjelder forskning og informasjon, jfr. f.eks. publikasjonen North American Protestant Ministries Overseas Directory (statistiske og andre data vedr. amerikansk misjonsvirksomhet, en rekke utgaver).

Nye institutter for misjonsforskning er blitt opprettet, som f.eks. Concordia Theological Seminary's World Mission Institute, under ledelse av de to professorer i missiologi ved denne høyskole (Missouri-synodens og amerikansk lutherdoms største teologiske fakultet): William J. Danker og Wi Jo Kang. Formålet med dette institutt, heter det, er «to provide a special focus for the Christian world mission including the concerns for world religions and world issues on this campus».

I løpet av det siste decennium er en rekke nye professorater i misjonsvitenskap blitt grunnlagt. Å regne disse opp her, har imidlertid liten eller ingen hensikt. Ett trekk i denne forbindelse må imidlertid nevnes, nemlig den tendens som har gjort seg gjeldende i retning av samarbeid og samordning med sikte på maksimal utnyttelse av de akademiske muligheter og ressurser i et bestemt område (Boston, Chicago osv.). En sentral skikkelse i denne sammenheng, som i arbeidet for misjonsforskningen i Nord Amerika i det hele, har vært R. Pierce Beaver, misjonær og forfatter av en rekke misjonsvitenskapelige undersøkelser, sjefbibliotekar ved Missionary Research Library i New York og professor i missiologi ved University of Chicago og leder av dets Center for the Study of the Christian World Mission. Som forsker og lærer har Beaver nytt en enestående tillit, såvel blant de «bibel-troende» som blant dem som hører til «KVR-bevegelsen» – noe det festskrift han i 1971 ble hyllet med, er et overbevisende uttrykk for (The Future of the Christian World Mission).

Fra 1974 vil det bli utgitt, som et felles protestantisk/romersk-katolsk foretagende, en «årbok» som vil inneholde utvalgte artikler om missiologiske spørsmål, trykt i tidsskrifter osv. fra hele verden (særlig fra Asia, Afrika og Latin Amerika). De første tre bind av denne serie, med tittelen *Mission Trends*, vil behandle følgende emner: «Crucial Issues in Mission Today» (1974), «Evangelism in the Modern World» (1975) og «Third World Theology» (1976).

III

Hva Europa angår, er det naturlig først å si noe om det land som av språklige og andre grunner er så nært forbundet med Nord Amerika: *Storbritannia*.

Selly Oak Colleges (Birmingham), det kjente senter for utdanning av misjonærer (og andre kategorier av «kristne arbeidere»: sosionomer, lærere osv.), innehar noe av en nøkkelstilling når det gjelder misjonsstudier. SOC har i de senere år etablert et nærmere samarbeid med University of Birmingham, hvor det er opprettet et eget professorat i misjonsvitenskap, med W. J. Hollenweger, sveitsisk prest og tidligere sekretær for evangelisering i Kirkenes Verdensråd, som den første innehaver. Dette professorat er ikke, slik det hevdes i SOC-publikasjoner, «den første lærestol i misjonsvitenskap på de britiske øyer». Det første misjonsprofessorat i Storbritannia – og i kirkens historie i det hele – ble opprettet i 1867 i New College, Edinburgh. Men SOC kan med rette gjøre gjeldende at det er den første institusjon i *England* som har grunnlagt en lærestol i misjonsvitenskap (1936). Til de særdeles gode muligheter SOC byr på, for dem som vil drive misjonsstudier, hører bl.a. et førsteklasses bibliotek (60 000 bind).

Et betydningsfullt senter for misjonsstudier er også University of Aberdeen, nærmere bestemt dets Department of Religious Studies, under ledelse av professor A. F. Walls. Avdelingen for religionsstudier er i administrativ henseende en del av Det filosofiske fakultet, men gjør samtidig tjeneste som et service-organ for Det teologiske fakultet. Den som skriver dette, hadde i april/mai 1973 anledning til å tilbringe en tid i Aberdeen som gjesteforeleser ved Universitetet, og fikk da et sterkt inntrykk av det allsidige og dyktige arbeid som utføres av det nevnte «Department», også og ikke minst med sikte på misjonsproblematikken. Et eksempel er seminaret – i det akademiske år 1972/73 – om «Kristendommen og den ikke-vest-

lige verden», med et ytterst interessant opplegg og med deltagelse av spesialister også fra andre avdelinger og endog andre fakulteter. Denne vilje til samarbeid og integrasjon er et særdrag ved virksomheten, likeså den kjensgjerning at studenter og forskere i stor utstrekning er ikke-briter resp. ikke-europeere, og at de tilhører forskjellige kirkesamfunn.

Department of Religious Studies er noe langt mer enn en «enhet» for undervisning og forskning innenfor et bestemt universitet. Det er også, igjen med professor Walls som den drivende kraft, sekretariat for Skotsk institutt for misjonsforskning og Selskapet for afrikansk kirkehistorie, og dermed også den redaksjonelle adresse for de publikasjoner – bibliografiske oversikter, rapporter, avhandlinger osv. – som disse institusjoner er ansvarlige for, bl.a. Bulletin of the Scottish Institute of Missionary Studies og Journal of Religion in Africa. Det skotske institutt for misjonsforskning (opprettet 1967) støttes av en rekke institusjoner: kirker, misjoner, universiteter, colleges, biblioteker osv. De bibliografiske hjelpemidler som «Aberdeen» disponerer, tør være enestående i sitt slag. Bl.a. oppbevares her et fullstendig kartotek (kort) over det verdifulle og varierte stoff International Review of Mission(s) har brakt siden det ble grunnlagt i 1912.

Aberdeen-universitetets avdeling for religionsstudier er nylig også blitt sentrum for et «prosjekt for studium av nye religiøse bevegelser i primale samfunn» (stamme-kulturer), med professor H. W. Turner som leder, – en viktig forskningsoppgave som nettopp dette universitet har særskilte forutsetninger for å løse.

Det kunne vært interessant i denne forbindelse også å presentere tiltak lansert av kirkene og misjonene – enkeltvis eller i fellesskap – til fremme av misjonskunnskap og misjonsstudium, som f.eks. det dyktig redigerte informasjonsblad «Mission and Unity» (med undertittelen «Recent Developments in Thinking about Mission and Ecumenism»), utgitt av Board for Mission and Unity of the General Synod of the Church of England (tidligere Missionary and Ecumenical Council of the Church Assembly). Men dette ville føre for langt. Et ord må dog sies om det arbeid for misjonsforskning som de «evangelikale», dvs. teologer og kirkemenn av «konservativ» type (i teologisk henseende), har tatt opp, og som har som sitt forum og organ Evangelical Fellowship for Missionary Studies. Også i denne sammenheng er A. F. Walls en ledende skikkelse. Forbundet, som utgir en «Bulletin» som gir god orientering, er ingen eksklusiv organisasjon, men

har som formål bl.a. å fremme et sterkere «evangelikalt» engasjement i misjonstenkningen og å hjelpe «evangelikale» colleges til bedre å møte den nye situasjon i verdensmisjonen. «Evangelikale» institusjoner hvor studiet av misjonsspørsmålene vies særskilt oppmerksomhet, er London Bible College og All Nations Christian College (Ware, Herts, England).

IV

I vår oversikt over Vest Europa vil vi videre først si noe om stillingen på det europeiske kontinent (i egentlig forstand), og deretter om stillingen i de nordiske land (i et eget avsnitt).

Arbeidet for misjonsforskningen i *Nederland* har sitt ganske spesielle preg. Det har her lyktes å samordne de missiologiske foretagender, prosjekter osv. i en grad som ikke noe annet land i Europa har hatt evne – kanskje heller ikke vilje – til å gjøre. Vi sikter til det storstilte tiltak som bærer betegnelsen «Universitetenes institutt for missiologisk og økumenisk forskning». Som dette navn angir, er det en interakademisk institusjon det er tale om, men denne er også – hva som faktisk er enda mer bemerkelsesverdig – en interkonfesjonell institusjon, nemlig for så vidt som protestanter og katolikker her har gått sammen i et aktivt arbeidsfelleskap. Avdelingen for missiologi (med sete i Leiden) har siden opprettelsen av instituttet i 1969 vært ledet av E. Jansen Schoonhoven, i en årrekke professor i misjonsvitenskap ved statsuniversitetet i Leiden og en forgrunnsskikkelse i nederlandsk misjonsvirksomhet, bl.a. som rektor ved misjonshøyskolen i Oegstgeest (nær Leiden).

Et annet trekk er hva vi vil kalle «vilje til relevans». Denne kommer bl.a. til uttrykk i de to langtidsprosjekter som man i første rekke har konsentrert seg om, nemlig om emnene «gjensidig hjelp mellom kirke» (dvs. kirkene «ute» og «hjemme») og «religion og utvikling». Utmerket orientering om disse – og andre – temata gir instituttets bulletin for kristen litteratur i den tredje verden, med tittelen «Exchange».

Om ikke akkurat organ for instituttet, er det nye tidsskrift for missiologi «Wereld en Zending» (1972) nært knyttet til dette, – tidsskriftet er en fusjon av de to tidligere misjonstidsskrifter «De Heerbaan» (protestantisk) og «Het Missiewerk» (katolsk). Av instituttets publikasjoner er H. H. Rosin's avhandling «Missio Dei» av spesiell interesse. Forf. gir en analyse av opprinnelsen til og innholdet av dette

uttrykk i protestantisk missiologisk debatt, og av den rolle det har spilt og spiller i denne debatt. Som kjent dreier det seg her om et «yndlingsbegrep» i misjonstenkningen – og aldeles ikke bare i de protestantiske kirker – i vår tid.

Instituttet har i høy grad hatt oppmerksomheten henvendt på tidsskrifter og andre publikasjoner som utkommer i Afrika, Asia og Latin Amerika, og som behandler kristendommens plass og oppgave i den samfunns-, kultur- og religionssammenheng som der foreligger. At det også arrangerer konferanser, kurser osv. sier seg selv. Under dets auspisier er det organisert et interkonfesjonelt «forbund av universitetslærere i missiologi».

Når det gjelder misjonær-utdannelsen, hevdes det at denne i dag må skje i en økumenisk og internasjonal kontekst, dvs. i form av et samarbeid mellom kirkesamfunnene (inkl. Den romersk-katolske kirke) og med aktiv deltagelse – som professorer! – av asiatiske og afrikanske teologer, kirkeledere osv. Et ledd i nyordningen er den sammenslutning som har funnet sted, av to tidligere utdannelse-sentre (Oegstgeest og Baarn, begge protestantiske) gjennom grunnleggelse av det nye «Hendrik Kraemer Instituttet for utdanning av arbeidere i verdensmisjon og verdensdiakoni».

I Tyskland er Tysk Selskap for Misjonsforskning (grunnlagt 1918) fortsatt det samlende midtpunkt hva vår vitenskap angår. Opprinnelig et protestantisk foretagende og – som navnet sier – begrenset til et enkelt land, kan det i dag uten videre karakteriseres som en interkonfesjonell og internasjonal organisasjon, dvs. når det gjelder sammensetning av medlemmene (som innvoteres på grunnlag av missiologisk innsikt og innsats). Selskapet utgir den fortrinnsrike serie «*Missionswissenschaftliche Forschungen*». Det gir videre stipendier til misjonsvitenskapelige forskningsprosjekter og yder støtte til utgivelse av misjonsvitenskapelige undersøkelser. Også utgivelse av litteraturfortegnelser – en oppgave av første rang – har man gitt tilskudd til, nemlig de fortegnelser som fra tid til annen er publisert i form av tillegg til *Evangelische Missions-Zeitschrift*. Dette tidsskrift, som i årenes løp har formidlet så megen solid kunnskap om misjonsoppdraget og misjonsproblemene, vil fra 1975 bli sluttet sammen med det misjonstidsskrift som i Basel-misjonsselskapets regi begynte å utkomme for over 150 år siden: *Evangelisches Missions Magazin*.

Evangelische Missions-Zeitschrift ble i mange år redigert av den mann som mer enn noen annen har vært «idégiveren» i tysk misjonstenkning i den annen tredjedel av dette århundre, Walter Freytag,

bl.a. i en årrekke professor i misjonsvitenskap og økumenikk ved Hamburg Universitet. Hans «Reden und Aufsätze» (to bind, 1961) har vært en kilde til inspirasjon og kunnskap for misjonsforskere og misjonsledere, ikke bare i Tyskland, men også langt utenfor dette lands grenser. Det samme gjelder det store festskrift som ble utgitt til hans 60-årsdag: «Basileia» (1959, 515 sider), – et verk av blivende verdi.

Vi nevnte litteraturfortegnelser. Slike utgis ikke bare i forbindelse med misjonstidsskriftene. En mesterlig oversikt (54 sider) er H. J. Margull's artikkel i Verkündigung und Forschung, Beihefte zu «Evangelische Theologie», 1971 om «Überseeische Christenheit. Markierungen eines Forschungsbereiches anhand der letztjährigen Literatur».

Ellers gir også årboken Evangelische Mission, en sammenslutning av de to tidligere årbøker Jahrbuch Evangelischer Mission og Lutherisches Missions-Jahrbuch, utmerket veiledning, bl.a. med hensyn til litteraturen. Av misjonsteologiske fremstillinger skal her bare nevnes «Glaube für die Welt» (1971), av professor H.-W. Gensichen, og den utmerkede og i høy grad «relevante» serie «Theologische Stimmen aus Asien, Afrika und Lateinamerika» (1965–1968), redigert av missiologene H.-W. Gensichen, G. Rosenkranz og G. F. Vicedom.

Det er en bemerkelsesverdig kjensgjerning at 9 akademiske institusjoner i Vest Tyskland (som det her refereres til), nemlig 7 universiteter og 2 «kirkelige høyskoler», har egne lærestoler i misjonsvitenskap resp. misjonsvitenskap og religionsvitenskap eller misjonsvitenskap og økumenisk teologi, mens 2 institusjoner – begge universiteter – har et offisielt «undervisningsoppdrag» for misjonsvitenskap. Her til kommer undervisningsoppdrag av ikke-offisiell art, som f.eks. ved Universitetet i Marburg og de kirkelige høyskoler i Wuppertal og Bethel.

Når det gjelder Øst Tyskland, er stillingen en helt annen. Det finnes således ingen lærestol i misjonsvitenskap, – Gustav Warneck's berømte professorat i denne disiplin (det første i Tyskland og på det europeiske kontinent i det hele) har opphørt å eksistere. Og mulighetene til å drive misjonsforskning er sterkt begrenset. Desto mer må man beundre den informasjonstjeneste som utføres i tilknytning til de beskjedne foretagender som bærer betegnelsene Ökumenisches Institut Berlin og Ökumenisch-missionarisches Amt der evangelischen Kirchen (i virkeligheten identiske foretagender), og den vilje til fortsatt å være med i den store sammenheng som her kommer til uttrykk,

bl.a. gjennom selvstendige og verdifulle bidrag til den aktuelle misjonsdebatt.

V

De nordiske land har siden 1972 et organ for kontakt og samarbeid i Nordisk Institutt for misjonsforskning (se NOTM 1972 s. 122ff), – navnet er senere endret til Nordisk Institutt for misjonsforskning og økumenisk forskning (begge aspekter har vært med i målsetningen fra begynnelsen). Det arbeides for tiden med spørsmålet om den nærmere utforming av dette fellesskap mellom misjonsinstituttene og de økumeniske institutter i de forskjellige land.

I Danmark arbeider Institut for missionsteologi og økumenisk teologi ved Århus Universitet, under ledelse av den idé- og initiativrike dosent Johs. Aagaard, med en rekke interessante og aktuelle prosjekter. En studietur til Øst Afrika ble arrangert i desember 1972/ januar 1973.

Ved Københavns Universitet er misjonen representert gjennom Institut for kirkehistorie og missionshistorie og – reelt om ikke formelt – Økumenisk Institut (under systematisk teologi), begge i forbindelse med Det teologiske fakultet.

Av missiologiske undersøkelser, utkommet i Danmark i de senere år, må særskilt nevnes Filip Riisager's «Forventning og opfyldelse», en studie i K. L. Reichelt's misjons- og religionstenkning, og Anna Marie Aagaard's «Helligånden sendt til verden».

Om Danmarks innsats i verdensmisjonen ikke «ruver» på samme måte som f.eks. Norges når det gjelder det praktiske misjonsarbeid, har dets bidrag til misjonsstudiet og misjonsforskningen vært desto større, langt større enn f.eks. Norges på dette område. Ikke minst har man maktet å interessere teologiske studenter, kandidater og professorer samt prester, lærere og andre i misjonsproblemene og å engasjere dem i arbeidet med klargjøringen og løsningen av disse, slik det bl.a. har skjedd, på populær-vitenskapelig grunnlag, gjennom den fortrinnlige serie av småskrifter med tittelen «Synspunkt» (hittil 16 nummer).

I Sverige har de missiologiske bestrebelser sitt samlingspunkt i Svenska Institutet för Missionsforskning, Uppsala – kjent og verdsett innen alle avdelinger av den universelle kirke gjennom dets grunnlegger og leder gjennom mer enn to desennier: professor, biskop Bengt Sundkler (se NOTM 1969 s. 67ff). Hva denne mann,

som står så sentralt i den kristne misjon i vår tid, har betydd for evangeliets sak i verden, avspeiler seg klart i det festskrift som ble overrakt ham på hans 60-årsdag: «The Church Crossing Frontiers» (1969) – en vakker og verdig hyllest.

Instituttets kanskje største bedrift har vært utgivelsen av den fornemme serie av vitenskapelige avhandlinger med tittelen «Studia missionalia Upsaliensia» (hittil 19 bind), en serie som bl.a. omfatter Johs. Aagaard's og Carl F. Hallencreutz' doktoravhandlinger (den første om misjon, konfesjon og kirke i Tyskland i det 19. årh., den siste om Hendrik Kraemer's misjonsteologi). Fra Hallencreutz' hånd foreligger det forøvrig flere undersøkelser, bl.a. «New Approaches to Men of Other Faiths» (1970).

Det hører med til bildet av misjonsforskningen i dagens Sverige at den største misjonsorganisasjon – Svenska Kyrkans Mission – har ansatt, henholdsvis som direktor og prodirektor, to yngre dosenter i misjonsvitenskap, nemlig Tore Furberg og C. F. Hallencreutz. At S K M har gått inn for det prinsipp at de øverste ledere av virksomheten skal være vitenskapelig kvalifisert (i betydning av å være i besittelse av spesiell innsikt i misjonsspørsmålene på grunnlag av inngående studier av disse «hjemme» og «ute»), fortjener den megen ros for. I høyere grad enn noen sinne er verdensmisjonen i dag et teologisk anliggende.

Sverige har i mange år hatt to tidsskrifter for misjon: «Svensk Missionstidskrift» og «Missionsorientering. Tidskrift för mission och kyrkosamverkan» (tidligere «Den evangeliska missionen»), – det første, som er organ for Svenska Missionsrådet, redigeres av professor Bengt Sundkler; det siste, som utgis av Lunds Missionssällskap i samarbeid med S K M, redigeres av dosent Lars Österlin.

Nordiska Ekumeniska Institutet, Sigtuna, som i den senere tid er blitt re-organisert og har ekspandert betraktelig, har – med dosent Lars Thunberg som leder – i høy grad sett det som sin oppgave også å orientere om misjonsspørsmålene og å formidle et selvstendig «nordisk» bidrag til misjonstenkningen i våre dager, jfr. serien «Mission and Evangelism» som – i likhet med de andre serier instituttet utgir – formidler utmerket informasjon, og de konferanser som er blitt arrangert, om emner som misjon og politikk, kirkelige hjelpeprogrammer og utviklings- og raseproblemene. Nevnes må også den viktige studievirksomhet som har vært drevet omkring spørsmålet «Frelse idag» (Bangkok-konferansens tema), jfr. «Nordisk Ekumenisk Årsbok» 1972 og 1973.

I *Finland* har misjonsforskningen hatt sitt fremste organ i Samfundet för Missiologi och Ekumenik (tidligere Missionsvetenskapliga Samfundet i Finland), med dosent Matti Peltola og professor A. Teinonen som foregangsmenn og ledere. Sin største innsats har dette selskap gjort gjennom utgivelse av en skriftserie (nå 22 bind, hvorav ca. halvdelen på finsk og resten på svensk, tysk og engelsk). Selskapet har nær tilknytning til Det teologiske fakultet ved Helsinki Universitet, nærmere bestemt dets institutt for systematisk teologi og religionsvitenskap, med egen seksjon for «Økumeniske studier».

Også Institutet för ekumenik och socialetik ved Åbo Akademi, under ledelse av professor G. Nygren, har tatt opp til behandling spørsmål og problemer i forbindelse med den kristne misjon. At så har skjedd, er i seg selv helt naturlig. Å trekke en klar grense mellom «missiologi» og «økumenikk» lar seg ikke gjøre. De kristelige og kirkelige funksjoner som disse disipliner refererer seg til, representerer to sider av én og samme virkelighet. På tilsvarende måte er også «missiologi» og «socioetik» beslektede fagområder, i og med det sosiale og etiske engasjement som alltid har kjennetegnet misjonsvirksomheten.

Hva endelig *Norge* angår, kan vi av gode grunner renonsere på en orientering. Bare ett trekk skal nevnes, nemlig opprettelsen av en lærestol i misjonsvitenskap og økumenikk ved Universitetet i Oslo, med Nils E. Bloch-Hoell som første innehaver, – i den norske sammenheng intet mindre enn en kirkelig og akademisk begivenhet (se professor Bloch-Hoell's artikkel «Misjonsvitenskap og økumenikk» i Norsk Teologisk Tidsskrift 1969 nr. 4, jfr. NOTM 1968 s. 246 ff.)

VI

Vår fremstilling har hittil begrenset seg til missiologiske foretagender innen den protestantiske kristenhet. Ut fra den disposisjon vi følger, har vi funnet det mest hensiktsmessig å behandle de *romersk-katolske* bestrebelsler i et avsnitt for seg. Stoffet er overveldende, og det kan av plasshensyn bare bli tale om enkelte «streif».

Arbeidsformen er også i denne sammenheng institutter, skriftserier og tidsskrifter. Instituttene er ofte knyttet til universiteter, statlige eller kirkelige: Münster (hvor det første professorat for misjonsvitenskap i Den romersk-katolske kirke ble opprettet), Würzburg, Wien, Fribourg, Nijmegen, Louvain, Paris, Burgos, Dublin, Washington, New York og Ottawa. Av disse spiller instituttet for misjons-

studier ved St. Paul-universitetet i Ottawa en ledende rolle, med bl.a. et tidsskrift, «Kerygma», som holder en høy standard.

Mest sentralt i bildet står imidlertid universitetene i Roma: «Urbaniana» (grunnlagt som høyskole til utdanning av misjonærer 1627) og «Gregoriana». Ved det siste er missiologi anerkjent, ikke bare som en selvstendig teologisk disiplin, men som et eget *fakultet* (over 20 professorer), med undervisningstilbud og forskningsopplegg som fører frem til egne grader i missiologi inkl. doktorgraden. Helt enestående i sitt slag er arkivene til Kongregasjonen for folkenes evangelisering (tidligere Kongregasjonen for utbredelse av troen, opprettet 1622), – forbilledlig katalogisert og vedlikeholdt (som enhver som har hatt anledning til å besøke dem, kan bevitne). En verdifull hjelp for dem som ønsker å være orientert om katolsk verdensmisjon inkl. utviklingen innen missiologien, er misjonskongregasjonens informasjons-tjeneste «Fides» (på flere språk), og likeså den «Bulletin» som Sekretariatet for ikke-kristne utgir.

De egentlige organer for missiologi (i streng vitenskapelig forstand) er imidlertid de tidsskrifter som er grunnlagt særskilt for dette fagområde, og som det finnes en rekke av, – for bare å nevne noen av de viktigste: Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft (Münster), Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft/Nouvelle Revue de Science Missionnaire (Schöneck, Beckenried, Sveits), Euntes Docete (Roma), Rhythmes du Monde, fra 1973 Nouveaux Rhythmes du Monde (Brugge, Belgia), Parole et Mission (Paris) og Worldmission (New York).

Vitenskapelige skriftserier er bl.a «Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte» (Tyskland), «Supplementa Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft» (Sveits) og «Studia Missionalia» og «Documenta Missionalia» (begge Italia) – for bare å nevne disse. De siste skriftserier, utgitt av det missiologiske fakultet ved det gregorianske universitet i Roma, har bl.a. behandlet de store ikke-kristne religioner og de spørsmål disse reiser for den kristne misjon. I likhet med tidsskriftene er også skriftseriene gjennomgående av høy standard, høyere enn den som de tilsvarende tiltak i den protestantiske verden oppviser.

Av den uoverskuelige og stadig økende misjonsvitenskapelige litteratur skal her bare nevnes «Bibliotheca Missionum» (nå 28 bind) – et bibliografisk verk som det ikke finnes sidestykke til i den øvrige del av kristenheten, og den fortrinnlige årbok «Bibliografia missionaria».

I tillegg til universitets-instituttene finnes det i de forskjellige land sentrer av mer beskjedent omfang for studiet av misjonen. Flere av

disse utfører et meget godt arbeid, og da særlig i to henseender: gjennom konsentrert teologisk beskjeftigelse med misjonsproblemene (f.eks. forholdet mellom den kristne tro og de forskjellige kulturer), og gjennom innsamling og analyse, på vitenskapelig grunnlag, av data vedrørende de kirkelige og sosiale forhold på de forskjellige «felter». Eksempler er henholdsvis Centre de Recherche Theologique Missionnaire (Paris) og Pro Mundi Vita (Bruxelles). Tidsskriftet «PMV-Bulletin», som utkommer på fem språk, er en informasjonskilde av første rang. Også de forskjellige publikasjoner – tidsskrift, rapporter, studiedokumenter osv. – som utgis av SEDOS (Servizio de Documentazione e Studi, Roma), fortjener å nevnes i denne forbindelse.

Et fremtredende trekk er videre de misjonsvitenskapelige kongresser som har vært holdt i mange år. Mest kjent er den årlige «uke for missiologi» (Semaine de missiologie) i Louvain, grunnlagt 1923, og den eksklusive samling av foredrag, rapporter osv. som denne har hatt som resultat, – et missiologisk bibliotek i seg selv (nå 42 bind). Heller ikke dette foretagende har noen parallell i den protestantiske kristenhet.

Det annet Vatikankonsil, hvor også misjonsspørsmålene ble drøftet og nye veier i misjonsvirksomheten stukket ut, understrekte sterkt betydningen av misjonsstudium og misjonsforskning. Det er dessverre ikke mulig å gå nærmere inn på dette interessante emne her. Vi må nøye oss med å vise til konsiluttalelsene om kirken og om misjonsvirksomheten, og til samleverket, redigert av J. Schütte, «Mission nach dem Konzil» (1967).

Et vitnesbyrd om engasjement for troens utbredelse inkl. «concern» for studium og forskning, er de pavelige rundskriv som er sendt ut i de 2–3 siste årtier, som f.eks. Pius XII's «Evangeliæ praecones» (1951). Av spesiell interesse fra vårt synspunkt er Paul VI's motu proprio «Ecclesial Sanctae» (1966), hvor det bl.a. fremholdes at misjonsteologi er en integrerende del av det teologiske studium, og at institutter for misjonsstudier bør opprettes også på «misjonsmarken», – et spørsmål som vil bli kort omtalt i det følgende.

VII

Ved de teologiske institusjoner i *Asia, Afrika og Latin Amerika* har missiologi som regel ingen selvstendig representasjon i fagkretsen, – blant unntakene er Lutheran Theological Seminary, Tokyo. I flere

tilfeller undervises det imidlertid i misjonsfag i forbindelse med en annen disiplin (som oftest kirkehistorie). I betraktning av de sterkt begrensede ressurser de «unge kirker» rår over, er det kanskje ikke så unaturlig at man hittil ikke har sett seg i stand til å utbygge den teologiske utdannelse slik det har skjedd i Vesten (hvor forøvrig altfor mange institusjoner fremdeles er tilfredse med et opplegg hvor misjonsdimensjonen bare i beskjeden grad – om i det hele – er med).

Desto mer verdifullt er det at det er grunnlagt «kristne studie-sentre» – i alt over 20 – i samtlige tre kontinenter, bl.a. i Kyoto, Hong Kong, Manila, Singapore, Colombo, Bangalore, Lucknow, Rawalpindi, Beirut, Alger, Limuru (Kenya), Ibadan (Nigeria), Kitwe (Zambia), Mexico City, Sao Paulo og Montevideo. Disse studie-sentre utfører en teologisk – eller mer presist: missiologisk – funksjon i og med det sikte de har for sin virksomhet: i samarbeid med kirkene i det område eller land der de har sitt sete, å «oversette» det kristne budskap, dvs. å sette det i relasjon til, og dermed gjøre det relevant i, den stedege situasjon (den nasjonale kultur, den sosiale sammenheng osv.).

Ved flere av de «hvite» universiteter i Sør Afrika, nærmere bestemt i forbindelse med deres teologiske fakulteter, finnes det egne lærestoler i misjonsvitenskap. I dette land ble det for noen år siden også grunnlagt et eget selskap for missiologi. Selskapets bulletin (*Missionaria*) og skriftserie (*Lux mundi*) er fra begynnelsen av 1973 slått sammen til én publikasjon (*Missionalia*), – et tidsskrift hvis formål i første rekke er å bringe utdrag av artikler om missiologiske emner i misjonstidsskrifter og andre teologiske tidsskrifter verden over. Ved University of South Africa, Pretoria, arbeides det for opprettelse av et forskningsinstitutt for missiologi.

Ved det lutherske teologiske college i Umpumulo, Natal – en institusjon som utdanner prester for Den evangelisk-lutherske kirke i det sørlige Afrika (Sørøstregionen) – har det i flere år eksistert et «missiologisk institutt» som har utfoldet en beundringsverdig aktivitet, en aktivitet som bl.a. er kommet til uttrykk i en serie verdifulle publikasjoner, som f.eks. *Relevant Theology for Africa* (1973).

De forskjellige teologiske tidsskrifter som er blitt grunnlagt også i «den tredje verden» (ikke sjelden i form av organer for regionale forbund av teologiske institusjoner: for Nordøst Asia, for Sørøst Asia, for Sør Afrika osv.) og som både hva ledelse og bidrag angår må karakteriseres som «stedege» foretagender, inneholder en hel del stoff av største interesse for misjonsforskningen. Et typisk eksem-

pel er Africa Theological Journal (et luthersk-økumenisk tidsskrift, utgitt i Makumira, Tanzania). Både dette og f.eks. det romersk-katolske tidsskrift AFER (utgitt i Kampala, Uganda) er publikasjoner fullt på høyde med tilsvarende tiltak i de vestlige land. Videre kan nevnes – for å anføre et par asiatiske eksempler – Asia Focus (Christian Conference of Asia, tidligere East Asia Christian Conference) og det nystartede og egenartede Letters from Asia (utgitt på engelsk, fransk og tysk).

VIII

Denne skisse ville være ufullstendig dersom det ikke også ble sagt noen ord om *internasjonale organer* – økumeniske og konfesjonelle – hvor også emner av betydning for studiet av misjonen tas opp til drøftelse: The Ecumenical Review (Kirkenes Verdensråd), Lutheran World/Lutherische Rundschau (Det lutherske verdensforbund), The Bulletin of the Society for African Church History og flere. International Review of Mission, siden 1961 utgitt av misjonskommisjonen i Kirkenes Verdensråd, står selvsagt i en klasse for seg.

Det er imidlertid ikke bare teologisk forskning som er av interesse, men hele den kontekst Kristi kirke driver sin virksomhet i idag. Et rikt materiale til belysning av denne kontekst er innsamlet og formidlet av IDOC (Information and Documentation of the Contemporary Church, hovedkontor i Roma, skandinavisk senter i Århus), en uavhengig internasjonal og økumenisk – opprinnelig romersk-katolsk – organisasjon, «som prøver å følge de utviklingslinjer som finnes i bevegelsene for menneskelig og kirkelig fornyelse i de forskjellige deler av verden, såvel innen de offisielle kirker som i de såkalte spontane grupper».

Missiologien har i sakens natur nære relasjoner til en rekke andre vitenskaper, og det er naturlig at disse relasjoner kommer til uttrykk også på det organisatoriske og administrative plan. God hjelp til orientering i den *store* sammenheng misjonsforskningen står i, gir de publikasjoner som utgis av institusjonen FERES (Federation International des institutes de recherches sociales et socio-religienses, Louvain, Belgia).

Avsluttet oktober 1973.